

salveleden sonraki ilk cümle yanında hâtime ve diğer kayıtlardan önceki son cümle, yani esas metnin başı ile sonu nakledilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâmus Tercümesi, III, 499; Yusuf Ziya Kavakçı, *İslâm Araştırmalarında Usul*, Ankara 1976, s. 67, 70; *Köprülü Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, İstanbul 1406/1986, II, 172-173; Mübahat S. Kütükoğlu, *Tarih Araştırmalarında Usul*, İstanbul 1991, s. 29-30; H. Ritter, "Datierung durch Brüche", *Oriens*, 1/2, Leiden 1948, s. 237-247; Nihat Mazlum Çetin, "Yazma Eserlerin Tanınması", *İlim ve Sanat*, sy. 30, İstanbul 1991, s. 62-63 (bu madde esas itibarıyla Nihad M. Çetin'in, İÜ Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda "İlmî Araştırmalarda Temel Bilgiler ve Usul" adı altında verdiği derslerde tutulan notlara dayanmaktadır).

ORHAN BİLGİN

FERAĞHÂNİ

(فراهانی)

(1860-1917)

İranlı şair ve gazeteci.

22 Temmuz 1860'ta Sultanâbâd'a bağlı Kâzerân köyünde doğdu. Asıl adı Mirza Sâdik Han olup babası ve annesi tarafından ünlü Kaçar veziri Mirza Ebû'l-Kâsim Kâimmakâm'ın akrabasıdır. Ailesinde şair ve devlet adamlarının bulunması sayesinde iyi bir tahsil gördü. Arap dili ve edebiyatı, tarih, felsefe, matematik, astronomi öğrenimi yanında Avrupa edebiyatını da tanımaya çalıştı.

Küçük yaşta şiirle ilgilenmeye başlayan Ferâhânî babasının ölümünden sonra (1874) Tahran'a gitti. Burada Emîr-i

Nizâm Hasan Ali Han ve Şehzade Tahmasb Mirzâ-yı Müeyyedüddeve'nin takdir ve himayesini gördü. Önceleri Pervâne mahlasını kullanırken Emîr-i Nizâm'a hürmeten Emîrî mahlası ile şiirler yazmaya başladı. Muzafferüddin Şah tarafından 1896'da kendisine "edîbül-memâlik" lakabı verildi. 1898 yılında Tebriz'de kurulan Lokmâniyye Medresesi'nin müdür yardımcılığına getirildi. Aynı yıl haftalık *Edeb* gazetesini çıkardı. Kafkasya ve Hârizm seyahatlerinden sonra bu gazeteyi Meşhed'de yayımlamaya devam etti. 1905'te Bâdkûbe'de Farsça ilâveli Türkçe *İrşâd* gazetesini çıkardı. Meşrutiyet hareketlerini destekleyen Ferâhânî, birinci meclisin açılmasıyla birlikte *Meclis* gazetesinin yazı işleri müdürlüğüne getirildi. 1907'de haftalık *İrâk-ı Acem* gazetesini yayımladı. Bir süre çeşitli şehirlerde hâkimlik yaptı. 21 Şubat 1917'de Tahran'da öldü.

Klasik şiirin her türünü deneyen Ferâhânî daha çok kaside tarzında başarılı oldu. Eski şairleri taklit ederek yazdığı kasidelerinde Nâsirüddin Şah, Muzafferüddin Şah gibi hükümdarlarla diğer emirleri övdü ve karşılığında onlardan mükâfat bekledi. Meşrutiyet devrinden sonra vatan sevgisinin ön plana çıktığı kasidelerinde döneminin bütün siyasi faaliyetlerini işledi; sosyal hareketleri, reformları tenkit etti. Halkı hürriyet ve meşrutiyet yolunda mücadeleye çağırıldı. Genç şairleri şiirde yeni konular bulmaya ve halka yönelik şiir söylemeye teşvik etti; vatan ve millet sevgisini yansıtan şiirlerin aşk şiirlerinden daha güzel

Ferâhânî

olduğunu anlatmaya çalıştı. Meşrutiyetten önce yazdığı şiirlerde anlaşılması güç kelimelerle yüklü bir dile sahipken sosyal muhtevalı şiirlerinde halkın anlayabileceği bir dil kullandı. Şiirleri ölümünden sonra Vahid-i Destgirdî tarafından derlenerek yayımlanmış (Tahran 1312 hş.) ve bunun daha sonra çeşitli baskıları yapılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Divân-ı Kâmil-i Edîbül-Memâlik-i Ferâhânî-yi Kâ'immakâmî (nşr. Vahid-i Destgirdî), Tahran 2535 şş., nâşirin dibâcesî, s. y-kd.; E. Browne, *Târîh-i Edebiyyât-ı İrân ez Âğâz-i Ahd-i Şafeviyye tâ Zamân-i Hâzır* (trc. Reşid-i Yâsemî), Tahran 1316 hş., s. 223-226; M. Bakır-ı Burkâi, *Sûhanverân-ı Nâmî-yi Mu'âşır*, Tahran 1329 hş., s. 257-260; Azîz Devletâbâdî, *Târîh-i Taḥavvül-i Neşr-i Fârsî-yi Mu'âşır*, Tebriz 1333 hş., s. 53, 73; Rypka, *HIL*, s. 336-337; Yahyâ Âryânpür, *ez Şabâ tâ Nîmâ*, Tahran 1350 hş., II, 137-146; Bânû Nusret Tecrûbekâr, *Sebk-i Şî'r der 'Aşr-ı Kâcâriyye*, Tahran 1350 hş., s. 141-144; Murtazâ Sultânî, *Fihrist-i Rûznâme-hâ-yi Fârsî*, Tahran 1354 hş., s. 9-10, 26, 114, 134-135; *DMF*, I, 77.

MEHMET KANAR

FERAĞFEZÂ

(فرهزا)

Türk müzikisinde
bir birleşik makam.

Ünlü müzikşinas Vardakosta Ahmet Ağa tarafından terkip edilmiştir. Dizisi iki türlü elde edilebilmektedir. Birinci şekilde, acem makamı dizilerine acem-aşiran perdesindeki çârgâh dizisinin ve yegâh perdesindeki büselik dizisinin eklenmesiyle elde edilir. İkinci şekilde ise yerindeki acem-aşiran makamı dizisine yegâh perdesindeki büselik dizisinin eklenmesinden meydana gelir. İkinci çeşit ferahfezâda tiz durak acem perdesinden seyre başlanacağından bu bölgede bir seyir alanına ihtiyaç vardır. Giriş seyrindeki bu bölgeyi temin etmek için acem-aşiran perdesindeki çârgâh beşlisi si-

Acemde çârgâh beşlisi

Yerinde bayatî dizisi

Nevâda büselik beşlisi

Yerinde uşak dördüsü

Acem-aşiranda çârgâh (acem-aşiran) dizisi

Çârgâhta çârgâh dördüsü

Acem-aşiranda çârgâh beşlisi

Dügâhta kürdî veya hicaz dördüsü

Yegâhta büselik beşlisi

Yegâhta büselik dizisi

Genişlemiş bölge

Acemde simetrik çârgâh beşlisi

Acem-aşiranda çârgâh (acem-aşiran) dizisi

Çârgâhta çârgâh dördüsü

Acem-aşiranda çârgâh beşlisi

Dügâhta kürdî veya hicaz dördüsü

Yegâhta büselik beşlisi

Yegâhta büselik dizisi

1. çeşit
ferahfezâ
makamı
dizileri

2. çeşit
ferahfezâ
makamı
dizileri